

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний коледж

Циклова комісія туризму та соціально-гуманітарних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи правознавства

освітній рівень	фахова передвища освіта <i>(назва освітнього рівня)</i>
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальність	051 Економіка <i>(код та назва спеціальності)</i>
освітньо-професійна програма	«Економіка підприємства»
мова навчання	українська

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи правознавства**» розроблена на підставі програми навчальної дисципліни «**Основи правознавства**», затвердженої на засіданні Педагогічної ради Харківського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ (протокол від 30.06. 2020 р. № 5).

Розробник програми: Резенкіна Н.О., викладач

Затверджено на засіданні циклової комісії туризму та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол від «26» 06 2020 р. № 12.

Голова циклової комісії (І.П.Торянік)

Погоджено:

Заступник директора
з навчально-методичної роботи Л.М. Біленко

Методист Г.М.Гузенко

Завідувач відділення А.О.Корницька

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «**Основи правознавства**» є складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів освіти фахової передвищої освіти, галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**, спеціальності **051 «Економіка»**.

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи правознавства**» є формування системи знань з основ теорії держави та права; галузей права, з'ясування засад юридичного забезпечення трудової, підприємницької, господарської діяльності тощо.

Обсяг навчальної дисципліни.

Форми здобуття освіти	Кредити ЄКТС	Години	Навчальні заняття				Самостійна робота
			лекції	практичні	семінарські	лабораторні	
Денна	3	90	30	30	-	-	30
Заочна	3	90	4	2	-	-	84

Навчальна дисципліна «**Основи правознавства**» вивчається здобувачами освіти: за **денною** формою на першому курсі у першому семестрі і передбачає **диференційований залік**; за **заочною** формою на першому курсі у першому та другому семестрах і передбачає **залік**.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова

Передумови вивчення навчальної дисципліни «**Основи правознавства**». Навчальна дисципліна «**Основи правознавства**» є дисципліною циклу соціально-гуманітарної підготовки. Передумовами вивчення дисципліни «**Основи правознавства**» є оволодіння компетентностями, що сформувалися у здобувачів освіти при вивченні шкільного курсу правознавства. Дисципліна «**Основи правознавства**» тісно переплітається з дисциплінами, якими оволодівають здобувачі освіти за освітньою програмою, а саме: «Основи маркетингу» «Економіка і нормування праці», «Основи філософських знань», «Планування і організація діяльності підприємства». Вона закладає основу вивчення вказаних дисциплін і є ключовою у забезпеченні міжпредметних зв'язків.

Очікувані результати навчання: передбачувані результати вивчення дисципліни «**Основи правознавства**» мають стати складниками таких **програмованих результатів навчання:** усвідомлювати специфіку правової системи України, використовувати основні засади трудового і податкового законодавства для здійснення професійної діяльності (ПРН8).

Здобувач освіти має **розумітися** на таких питаннях, як: основи теорії держави та права, праввідносини, правопорушення та юридична відповідальність, основи конституційного, адміністративного, фінансового, банківського, цивільного, сімейного, земельного, житлового, трудового та кримінального права, судові та правоохоронні органи України, вирішення господарських спорів, усвідомлювати специфіку правової системи України, механізми правового забезпечення створення громадянського суспільства, демократичної, правової держави і захисту прав і свобод людини і громадянина, використовуючи правові знання вміти відстоювати свою життєву позицію та громадянські права, використовувати основні засади законодавства для здійснення професійної діяльності тощо. **Уміти:** користуватися на практиці Конституцією України, кодексом про адміністративні правопорушення, Цивільним кодексом України, Сімейним кодексом України, Житловим кодексом України, Кодексом Законів про Працю, Кримінальним кодексом України тощо, складати позовні заяви з приводу захисту права власності, складати трудовий договір, складати договір, надавати доручення, складати заяву на надання відпустки.

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	Критерії оцінювання	За 100-бальною шкалою
Низький (недостатній)	Здобувач освіти не засвоїв більшості тем програми навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст більшості основних питань. Не виконав більшості завдань кожної теми та поточного контролю в цілому. Володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, викладає його фрагментарно.	1–34
	Здобувач освіти засвоїв лише окремі питання програми навчальної дисципліни. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань. Виконав лише окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	35-59
Середній (репродуктивний)	Здобувач освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми програми навчальної дисципліни, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю виконав не повністю, володіє матеріалом на репродуктивному рівні, здатний відтворити значну його частину, робить спроби аргументувати відповідь прикладами, може відтворити значну частину теоретичного матеріалу.	60–74
Достатній (конструктивний)	Здобувач освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, дає досить повну відповідь на поставлені запитання з незначними неточностями. Певною мірою володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його при виконанні практичних завдань. Розв'язує практичні завдання в стандартних ситуаціях, може наводити окремі власні приклади на підтвердження своїх думок.	75–89
Достатній (творчий)	Здобувач освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, виявляє глибокі теоретичні знання та уміння застосовувати їх у різноманітних ситуаціях, розуміє значення навчальної дисципліни для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Може наводити переконливі оригінальні приклади з практики для доведення власної позиції. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.	90–100

Засоби діагностики результатів навчання, методи їх демонстрування

Засоби діагностики результатів навчання включають: виступ з основних питань; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; усна наукова доповідь, презентація результатів виконання завдань та досліджень; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття; аналіз джерельної і монографічної літератури; письмові завдання (тестові, контрольні, підсумкові модульні, індивідуальні творчі роботи тощо); реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог).

Програма навчальної дисципліни

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1 Основи теорії та окремих галузей права

Тема 1.1 Основи теорії держави та права

Поняття держави та її ознаки. Форми і функції держави. Апарат держави як система державних органів. Місце апарату в механізмі держави. Політична система суспільства. Поняття та основні признаки правової держави. Основні елементи державної влади, форми правління. Поняття, ознаки і функції права. Норми права, їх класифікація. Принципи права, основні джерела права.

Тема 1.2 Правовідносини

Правовідносини, їх структура та елементи. Юридичні особи та їх види. Фізичні особи. Держава як суб'єкт правовідносин. Правосуб'єктність. Правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Об'єкти правовідносин. Зміст правовідносин. Юридичні факти та їх види (дії та події).

Тема 1.3 Правопорушення та юридична відповідальність

Правопорушення та його ознаки. Причини правопорушень. Склад та види правопорушень. Злочин як найбільш тяжке для суспільства діяння. Проступок як вид правопорушення. Юридична відповідальність та її види. Юридична відповідальність за окремі види правопорушень. Ознаки та мета юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.

Тема 1.4 Основи конституційного права України

Закріплення державного та національного суверенітету в Декларації про державний суверенітет України. Конституція України – основний закон держави. Конституційна форма правління, державного устрою та політичного режиму України. Державна символіка України. Громадянство України, підстави придбання та припинення громадянства. Конституційні права та обов'язки громадян України. Правовий статус та повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України. Президент України, його правовий статус та повноваження. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоуправління. Судова система України, правоохоронна система.

Тема 1.5 Основи адміністративного права України

Адміністративне право України. Адміністративні правовідносини та їх структура. Державне управління - одна з основних форм державної діяльності. Поняття адміністративного проступку. Адміністративна відповідальність за здійснення правопорушень, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та іншими законами України. Види адміністративних

стягнень. Порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення Адміністративна відповідальність неповнолітніх.

Тема 1.6 *Основи фінансового права України*

Фінансове право як галузь права України. Основні джерела фінансового права України. Поняття загальної частини фінансового права України. Поняття особливої частини фінансового права України. Особливості фінансово-правових норм. Поняття фінансовий контроль в Україні. Система фінансового контролю.

Тема 1.7 *Основи банківського права України*

Банківське право, як сукупність правових норм. Види та форми банків. Методи правового регулювання банківської діяльності. Поняття джерел банківського права. Банківський вклад. Поняття вкладне свідоцтво. Розмежування вкладів залежно від призначення зберігання коштів. Банківський кредит. Особи, яким може надаватись банківський кредит. Поняття виробничого кредиту. Споживчий кредиту. Особливості інвестиційного кредиту. Види та обмеження кредитів на операції з цінними паперами. Міжбанківські, імпорتنі та експортні кредити. Поняття застави, гарантії, страхування кредитного ризику. Види кредитів відповідно до строків повернення цього кредиту.

Модуль 2 Окремі галузі права, судові та правоохоронні органи України

Тема 2.1 *Основи цивільного права України*

Джерела цивільного права. Роль цивільного права в регулюванні майнових і немайнових відносин. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Здійснення і захист цивільних прав. Українська держава як суб'єкт цивільного права. Громадяни як суб'єкти цивільного права, їх правоздатність і дієздатність. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття, ознаки юридичних осіб, їх правоздатність. Органи юридичних осіб. Створення, реорганізація і ліквідація юридичної особи. Відповідальність юридичних осіб. Види юридичних осіб. Комерційні та некомерційні організації. Господарські товариства. Об'єднання підприємств. Філіали та представництва. Загальні положення про право власності та його зміст. Суб'єкт права власності. Право виключної власності народу. Право приватної власності. Право колективної власності. Право державної власності та її види. Право інтелектуальної власності. Поняття і зміст цивільно-правових зобов'язань. Зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди. Виконання зобов'язань. Способи забезпечення виконання зобов'язань. Відповідальність за порушення зобов'язань. Авторське право та суміжні права. Об'єкт і суб'єкти авторського права. Авторські договори та їх види. Суміжні права. Захист авторських та суміжних прав. Загальні положення спадкового права. Спадкування за законом та за заповітом.

Тема 2.2 *Основи житлового права України*

Загальна характеристика житлового кодексу України. Право громадян на житло та форми його реалізації. Житловий фонд України та його види. Державний житловий фонд України. Управління житловим фондом. Договір найму житлового приміщення, його особливості. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду. Забезпечення зберігання житлового фонду, його експлуатації та ремонту. Відповідальність за порушення житлового законодавства. Вирішення житлових спорів.

Тема 2.3 *Основи сімейного права України*

Загальна характеристика Сімейного кодексу України. Брак, умови та порядок його укладання. Умови та порядок розірвання шлюбу. Визнання браку недійсним. Майнові та особисті права подружжя. Режими власності подружжя. Взаємні права та обов'язки батьків та дітей. Майнові права батьків та дітей. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення та вимоги до нього. Тайна усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Опіка та піклування. Відповідальність за невиконання обов'язків опікуна або піклувальника.

Тема 2.4 *Основи трудового права України*

Джерела трудового права. Колективний договір (угода). Сторони колективного договору (угоди) і порядок його укладення. Зміст колективного договору (угоди) і контроль за його виконанням. Відповідальність за порушення колективного договору (угоди). Працевлаштування громадян. Поняття та організаційно – правові форми працевлаштування. Поняття, зміст та сторони трудового договору. Трудовий договір. Форма та види трудового договору. Загальний порядок укладення трудового договору. Форми і строки трудового договору. Загальна характеристика підстав припинення трудового договору. Припинення трудового договору з ініціативи робітника. Припинення трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Порядок звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки незаконного переведення і звільнення працівників. Робочий час і час відпочинку. Заробітна плата. Гарантії і компенсації. Трудова дисципліна. Охорона праці. Трудові спори. Строки і порядок розгляду трудових спорів. Органи по розгляду трудових спорів. Виконання рішень по трудових спорах. Колективні трудові спори і порядок їх розгляду. Поняття та види відповідальності в трудовому праві. Поняття дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Підстави та види матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність робітників і службовців. Повна та обмежена матеріальна відповідальність.

Тема 2.5 *Основи земельного права України*

Загальна характеристика Земельного кодексу України. Категорії земель України. Право власності на землю. Право користування землею та право земельного сервітуту. Придбання та реалізація права на землю. Підстави припинення права власності на земельну ділянку. Гарантії прав на землю. Землекористування та його види. Права та обов'язки землекористувачів. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів. Охорона земель. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Тема 2.6 *Основи кримінального права України*

Джерела кримінального права України. Поняття злочину та складу злочину. Стадії скоєння злочину. Співучасть у злочині. Кримінальна відповідальність. Обставини, що виключають злочинність діяння. Закінчений та незакінчений злочин. Добровільна відмова при незакінченому злочині. Співучасть у злочині. Покарання, види покарань. Звільнення від відбування покарань. Зловживання владою або службовим становищем. Господарські злочини.

Тема 2.7 *Судові та правоохоронні органи України*

Судова влада в Україні. Конституційний суд України. Система судів загальної юрисдикції. Верховний Суд України. Система господарських судів України. Адміністративні суди України. Прокуратура в Україні. Функції та повноваження органів прокуратури України. Правоохоронні органи України. Національна поліція України. Правовий статус Служби Безпеки України. Державна податкова служба. Митні органи України, Державна виконавча служба України. Адвокатура в Україні.

Тема 2.8 *Вирішення господарських спорів*

Правосуддя в господарських відносинах. Господарсько-процесуальний кодекс України. Підсудність справ Господарським судам України. Порядок розгляду справ Господарськими судами, оскарження рішень до апеляційних та касаційних інстанцій.

Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин												
	усього	денна форма						заочна форма					
		аудиторні	у тому числі				самостійна робота	аудиторні	у тому числі				самостійна робота
			лекції	практичні	семінарські	лабораторні			лекції	практичні	семінарські	лабораторні	
Модуль 1 Основи теорії та окремих галузей права													
Тема 1.1 Основи теорії держави та права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Тема 1.2 Правовідносини	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Тема 1.3 Правопорушення та юридична відповідальність	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 1.4 Основи конституційного права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 1.5 Основи адміністративного права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 1.6 Основи фінансового права України	6	4	2	2	-	-	2	2	2	-	-	-	6
Тема 1.7 Основи банківського права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	4
Разом за модулем 1	42	28	14	14	-	-	14	2	2	-	-	-	36
Модуль 2 Окремі галузі права, судові та правоохоронні органи України													
Тема 2.1 Основи цивільного права України	8	6	4	2	-	-	2	2	2	-	-	-	6
Тема 2.2 Основи житлового права України	8	6	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 2.3 Основи сімейного права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 2.4 Основи трудового права України	6	4	2	2	-	-	2	2	-	2	-	-	6
Тема 2.5 Основи земельного права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 2.6 Основи кримінального права України	6	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 2.7 Судові та правоохоронні органи України	4	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Тема 2.8 Вирішення господарських спорів	4	2	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	6
Разом за модулем 2	48	32	16	16	-	-	16	4	2	2	-	-	48
Усього	90	60	30	30	-	-	30	6	4	2	-	-	84

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1 Основи теорії та окремих галузей права			
1	Тема 1.1 Основи теорії держави та права України	2	-
	Підтема « Декларація про державний суверенітет України»	2	-
2	Тема 1.2 Правовідносини	2	-
	Підтема « Юридичні факти»	2	-
3	Тема 1.3 Правопорушення та юридична відповідальність	2	-
	Підтема « Обставини, що виключають юридичну відповідальність»	2	-
4	Тема 1.4 Основи конституційного права України	2	-
	Підтема «Конституція – основний закон держави»	2	-
5	Тема 1.5 Основи адміністративного права України	2	-
	Підтема «Види адміністративних стягнень»	2	-
6	Тема 1.6 Основи фінансового права України	2	-
	Підтема «Основні джерела фінансового права України»	2	-
7	Тема 1.7 Основи банківського права України	2	-
	Підтема «Особливості інвестиційного кредиту»	2	-
Разом за модулем 1		14	-
Модуль 2 Окремі галузі права, судові та правоохоронні органи України			
1	Тема 2.1 Основи цивільного права України	2	-
	Підтема «Порядок складання позовів з приводу захисту права власності»	2	-
2	Тема 2.2 Основи житлового права України	2	
	Підтема « Договір найму житлового приміщення, його особливості»	2	
3	Тема 2.3 Основи сімейного права України	2	
	Підтема « Усиновлення»	2	
4	Тема 2.4 Основи трудового права України	2	2
	Підтема «Складання проекту трудового договору»	2	2
5	Тема 2.5 Основи земельного права України	2	
	Підтема «Порядок вирішення земельних спорів»	2	
6	Тема 2.6 Основи кримінального права України	2	-
	Підтема «Вирішення ситуаційних завдань з приводу притягнення до кримінальної відповідальності»	2	-
7	Тема 2.7 Судові та правоохоронні органи України	2	-
	Підтема «Юрисдикція Конституційного Суду України»	2	-
8	Тема 2.8 Вирішення господарських спорів	2	-
	Підтема «Порядок досудового врегулювання господарських спорів»	2	-
Разом за модулем 2		16	2
Усього		30	2

Теми семінарських занять

№ з/п	Назви теми	Години	
		денна форма	заочна форма
-			

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
-			

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1 Основи теорії та окремих галузей права			
1	Тема 1.1 Основи теорії держави та права України	2	4
2	Тема 1.2 Правовідносини	2	4
3	Тема 1.3 Правопорушення та юридична відповідальність	2	6
4	Тема 1.4 Основи конституційного права України	2	6
5	Тема 1.5 Основи адміністративного права України	2	6
6	Тема 1.6 Основи фінансового права України	2	6
7	Тема 1.7 Основи банківського права України	2	4
Разом за модулем 1		14	36
Модуль 2 Окремі галузі права, судові та правоохоронні органи України			
1	Тема 2.1 Основи цивільного права України	2	6
2	Тема 2.2 Основи житлового права України	2	6
3	Тема 2.3 Основи сімейного права України	2	6
4	Тема 2.4 Основи трудового права України	2	6
5	Тема 2.5 Основи земельного права України	2	6
6	Тема 2.6 Основи кримінального права України	2	6
7	Тема 2.7 Судові та правоохоронні органи України	2	6
8	Тема 2.8 Virішення господарських спорів	2	6
Разом за модулем 2		16	48
Усього		30	84

Форми поточного та підсумкового контролю: індивідуальна, групова, фронтальна перевірки; усний, письмовий, практичний, тестовий, модульний контроль; залік.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою). Спеціального обладнання та програмного забезпечення при вивченні навчальної дисципліни програмою не передбачено, але передбачено широке використання навчальних презентацій.

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996, №30 зі змінами.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Відомості Верховної Ради Української РСР, 1990, №31
3. Постанова Верховної Ради УРСР "Про проголошення незалежності України" від 24 серпня 1991 р. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1991. № 38.
4. Сімейний кодекс України зі змінами
5. Цивільний кодекс України зі змінами
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення зі змінами
7. Бюджетний кодекс України за змінами
8. Кодекс законів про працю України зі змінами
9. Цивільний процесуальний Кодекс України зі змінами
10. Житловий Кодекс України зі змінами
11. Кримінальний Кодекс України зі змінами
12. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина. Навчальний посібник. 2-ге видання перероблене та доповнене. К. Центр учбової літератури, 2018р. 320 с.
13. Татарчук І., Дяків Т. Теорія держави та права. Центр навчальної літератури, 2019. 184с.
14. Дзера О.В. Підручник «Правознавство», видання 12, Юрінком Інтер, 2019
15. Костюк В.О. Основи держави та права. Опорні конспекти. – Київ: Вентурі, 2017.
16. Кириченко, В. М. Правознавство. Курс лекцій В. М. Кириченко. МОН України, Запорізький нац. техн. ун-т. К. Центр учб. л-ри, 2017. 240 с. МОН України.
17. Майданик Р.А., Кузнєцова Н.С., Рябоконт Є.О. Цивільне право. Практикум, навчальний посібник, видання 3-е, перероблене і доповнене. К. Алерта, 2019
18. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К., 2018-320 с
19. Молдован В.В. Основи держави і права. Опорні конспекти. Київ. Юмана, 2018.
20. Молдован В.В., Кацавець Р.С. Правознавство: Цікаве і мудре. Навчальний посібник. 4-е видання. К. Алерта, 2017 р. 80 с.
21. Правознавство Ред. М. Настюка. Львів. Світ, 2018. 215с.
22. Словник юридичних термінів і понять. Навч. посіб. В. Г. Гончаренко та ін. за ред. В. Г. Гончаренка, З. В. Ромовської, Акад. адвокатури України. К. Юстініан, 2016. – 597 с.
23. Харченко Т. О. Право (Правознавство). Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою навчального процесу. Електр. вид. Полтава. ПУЕТ, 2017
24. Федорук Н.С. Адміністративне право України. Загальна частина. Навч.посіб.для студ; Чернівці. Рута 2017. 295с.
25. Андрусишин Б.І. Сімейне право України (історія, традиції, сучасність) Київ. НПУ ім.Драгоманова, 2016. 449с.

Додаткові

26. Бойко М.Д., Співак В.Н., Хазін М.А. Цивільно – правові документи. Зразки документів. К, 2017.
27. Заика Ю. "Закон и мы" - юридический справочник . К, сигнал, 2016.176с.
28. Основи держави і права. Навч. посібник С.Д. Гусарєв, Р.А.Калюжний, А.М. Колоді та ін. К. 2017. 300с.
29. Хрестоматія з правознавства. Під. ред. І.П. Козінцева. Київ, Юрінком, 2016, 305с.

30. Ратушняк С.П. Правознавство. Збірник різнорівневих тестових завдань, Богдан, 2018
31. Журнал «Право України» - Науково-практичне фахове видання, 2020.
32. Правовий Інтернет – журнал «UApravo». URL. www.uapravo.org
33. Нормативні акти України – законодавство для практиків. URL www.nau.kiev.ua
34. Інститут проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. URL. www.legality.kiev.ua
35. Харківська правозахисна група ». URL. www.kphg.org
36. Пенсійна реформа в Україні. URL. www.pension.kiev.ua -
37. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL. www.helsinki.org.ua
38. Кабінет Міністрів України. URL. www.kmu.gov.ua
39. Верховна рада України. URL. www.rada.gov.ua
40. Офіційна сторінка Президента України. URL. www.president.gov.ua
41. Міністерство фінансів України. URL. <http://www.minfm.gov.ua/>;
42. Газета «Урядовий кур'єр» – щоденне видання органів державної виконавчої влади України. URL. <http://uamedia.visti.net/uk/>;
43. Газета «Голос України» – газета Верховної Ради України. URL. <http://www.uamedia.visti.net/golos/>